

שמזה שהקלו חכמים במשקין שבעזרה שלא יטמאו, הוכיח רבי אלעזר, שאין טומאתן מן התורה אלא מדרבנן. שאם לא כן, לא היו חכמים יכולים להפקיע טומאה דאורייתא משום הפסד קדשים.

ואי כדקאמרת, דהלכתא גמירי לה שהם טהורים — מי גמרינן מינה דטומאת משקין אינה מן התורה? ואיך הוכיח רבי אלעזר כן מעדותו של יוסי בן יועזר? והרי אף אם טומאת שאר משקין דאורייתא, משקי בית מטבחיא טהורים מהלכה למשה מסיני.

אמר ליה רבינא לרב אשי, והקשה לו עוד על דברי רב פפא:

והא רבי שמעון הוא דאמר טומאת משקין דאורייתא. וכדתניא: רבי יוסי ורבי שמעון אומרם: ספק אם טמאו המשקין לכלים, הרי הכלים טהורין. משום שאין המשקין

ב-ז רבי שמעון אומר: כשהם בכלים הם טמאין. אבל כשהם בקרקע הם טהורין! שרבי שמעון לטעמיה, שסבר טומאת משקין היא דאורייתא. הלכך לא מצו רבנן להקל במשקי בית מטבחיא. והטעם לטהר כשהם על גבי קרקע, יבואר להלן.

ומכל מקום, תנא קמא אמר להדיא כרב, דמשקי בית מטבחיא טהורים. אבל לא משקי בי מדבחיא.

אמר רב פפא: אפילו למאן דאמר טומאת משקין היא דאורייתא, מכל מקום משקי בית מטבחיא טהורין. משום דהלכתא גמירי לה⁽¹⁾ כן, ואינה קולת חכמים.⁽²⁾

אמר ליה רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא: ואלא לדבריך, קשיא הא דאמר רבי אלעזר: אין טומאה למשקין כל עיקר מן התורה. תדע, שהרי העיד יוסי בן יועזר איש צרידה על משקי בית מטבחיא שהן רבן [טהורין].

אבל אין מטמאים אחרים מן התורה. ובפרק י מטומאת אוכלין פסק, דמשקי בית מטבחיא דכן ממש, ודבר זה הלכה מפי הקבלה. והיינו כרב פפא.

ויעוין בצל"ח, שהכריח דדוקא בחולין אין המשקין מטמאים אחרים. אבל הם מטמאים קדשים מן התורה [ומשכחת לה במשקין שנטמאו בחוץ. שהרי משקי בית מטבחיא דכן]. וילפינן כן, מקרא ד"והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל". שהרי כיון שיש להם טומאת עצמם, קרינן בהו "טמא". וכדאקשינן לעיל טז א מהאי קרא לשמואל. וכן כתבו עוד רבים מהאחרונים.

2. ויעוין בפני יהושע שכתב דדברי רב פפא מוכרחים ממקומם. שהרי כל מסכת עדויות

בי מדבחיא דכן מלטמא אחרים בלבד. ולפי זה היה מקום לומר, שאם נטמאו בפנים ויצאו לחוץ, אף מטמאים אחרים. מאחר והם עצמם נטמאו אף בפנים. קא משמע לן, שמתחלה לא ירדה להם טומאה לטמא אחרים.

אבל הרמב"ם פסק, דמשקי בי מטבחיא דכן ממש. ולפי זה, אם נגעו בטומאה כשהם בפנים, שלא חלה עליהם שום טומאה מתחלה, פשיטא דאף כשיצאו לחוץ הם טהורים.

וכן להיפך. אם נטמאו בחוץ, פשיטא דקיימי בטומאתן, אף לאחר שנכנסו לפנים. דמי יפקיע טומאתן? הלכך לא הוצרך הרמב"ם להביא דין זה.

1. והרמב"ם בפרק ז מאבות הטומאות הלכה א פסק, דמשקין יש להם טומאת עצמן מן התורה.

ומסקינן: הא דאמר רב פפא, קשיא!

אמר רב פפא: (3) **הא דאמרת** "רבי שמעון אומר: **בקרקע טהורין**", **לא שנו כן אלא במים**, שבהיותם מחוברים לקרקע יש עליהם שם מקוה.

אבל בדב, שאין עליו שם מקוה **לא** קאמר כן. אלא טמא הוא בכל גוונא. (4) שהרי סבר רבי שמעון שטומאת משקין היא מן התורה.

ואף **במים נמי לא אמרן** ש"בקרקע טהורין", **אלא** היכא דהוי בהו שיעור **רביעית**, שאף שלטבילת אדם צריך שיעור מ' סאה מן התורה [כדנפקא לן מ"את כל בשרו", מים שכל גופו עולה בהם], לטבילת כלים סגי מן התורה ברביעית. וכיון דהזי להטביל ביה מחטיין וצינורות [שטווים בהם זהב] טמאים, יש עליהם שם מקוה מן התורה, כל זמן שהם מחוברים לקרקע. ואין מי המקוה מקבלים טומאה.

מטמאין כלים אלא מדרבנן. ולא גזרו על הספק.

ספק אם טימאו המשקין **לאוכלין**, הרי האוכלין **טמאין** מספק! משום שמשקים מטמאים אוכל מן התורה. וספק טומאה ברשות היחיד טמא.

אלמא, אית ליה לרבי שמעון שטומאת משקין לטמא אוכלין היא דאורייתא.

ואילו **הכא קאמר רבי שמעון** משקי בית מטבחיא **שבכלים**, הרי הם **טמאין**. ואם הם **בקרקע** הרי הם **טהורין**.

ובהכרח שטעמו הוא, משום שמשקין שבכלים טמאים מדאורייתא. ומשקין שבקרקע אינם טמאים אלא מדרבנן, כמבואר בסמוך. ובעזרה לא גזרו.

ואי כדאמר רב פפא, דהא ד"משקי בית מטבחיא דכן" **הלכתא היא** — **מה לי** אם הם **בכלים**, **ומה לי** אם הם מונחים **בקרקע**?

תירוץ למה דאקשינן עליה "אי הלכתא היא, מה לי בכלים מה לי בקרקע". ודבריו צריכים ביאור.

4. ודוקא דם חולין או דם זבחים שנפסלו. אבל דם קדשים, אף בכלים אינו מקבל טומאה. לפי שאינו נשפך כמים, כדאמר רבי יוחנן לעיל [טז א]. **תוספות**.

ויעוין במהרש"א שכתב בשיטת רש"י, דלא סבירא ליה הכי. ולא קאמר רבי יוחנן אלא דאינו מכשיר, אבל לא לענין קבלת טומאה.

והפני יהושע כתב, דאף **תוספות** לא סבירא להו הכי למעשה. אלא כתבו רק דמסברה יש לטהר טפי בדם מבמים.

מיהו הרמב"ם בפרק א מפסולי המוקדשין הלכה לו, פסק בדם קדשים כדברי התוספות.

נשנית להלכה. וקיימא לן כרבי עקיבא התם, שהעיד על שמן שנפסל בטבול יום, שמדליקין אותו בנר שנטמא באב הטומאה. ומוכח מיניה דטומאת משקין לטמא אחרים מן התורה, כדאיתא לעיל [יד ב]. וגם עדותו של יוסי בן יועזר דמשקי בית מטבחיא דכן נשנית התם. ובהכרח דמשום דהלכתא גמירי היא.

והשפת אמת תמה בדבריו, הרי לא קיימא לן, אלא דטומאת עצמן יש להם. אבל טומאתם לטמא אחרים אינה מן התורה להלכתא. ובהכרח, דאף דגוף ההלכות שנשנו בעדויות הלכה כמותן, אבל אין הלכה כדיוקא דדיקנין לעיל מעדותו רבי עקיבא.

3. ורבינו חננאל כתב, דדברי רב פפא אלו הם

טמאים מדרבנן. אבל מים של בית מטבחיא שבעזרה, אף מדרבנן אינם נטמאים, שלא גזרו בהם, משום הפסד קדשים.

אמר מר: ספק משקין טמאין, הם עצמם טמאים לפי שספק טומאה ברשות היחיד טמא. אבל לטמא אחרים, ספיקן טהור — דברי רבי מאיר, משום שטומאת משקין לטמא אחרים, אינה אלא דרבנן. ולא גזרו על הספק.

רבי יהודה אומר: לכל דבר — ספיקן **טמא!** ובין אם ספק טימאו אוכלין, בין אם ספק טימאו כלים, האוכלין והכלים טמאים

אבל אם לא הוי במים שיעור **רביעית**, אין שם מקוה עליהם כלל. הלכך הם **טמאין**.⁽⁵⁾

והוא דקיימא לן דשיעור טומאת משקין הוא ברביעית, אין זה אלא לטמא אחרים. אבל טומאת עצמן יש להן בכל שהוא. רש"י.

וקסבר רבי שמעון, שהעיד יוסי בן יועזר על מים מחוברים לקרקע העזרה, שאם יש בהם שיעור רביעית אינם נטמאים. לפי שאין טומאתם מן התורה, שהרי תורת מקוה יש להם. אלא דרבנן פסלום אף לטבילת כלים, עד שיהיה בהם שיעור ארבעים סאה.⁽⁶⁾ וכיון דמדרבנן אין בהם תורת מקוה, הרי הם

לחלק בין דם למים, אלא יש לחלק במים עצמן, בין שאובין למחוברים. **תוספות**.

6. אבל הא דמעין מטהר בכל שהוא מן התורה, לא ביטלו. והוא כשר לטבילת כלים. **תוספות**. וצריך עיון בטעמם. שהרי מדאורייתא, מעין ומקוה שוים. ולמה חילקו בהם חכמים.

ונראה שהוא משום שגם בדאורייתא הם חלוקים. שהרי במעין סגי בכל שהוא למחטין, אם כל גופם עולה בו. אבל במקוה צריך רביעית בדוקא, אפילו אם כל גופם עולה בפחות מכך. וכיון דהחמירה התורה במקוה יותר מבמעין, אף חכמים גזרו בו להצריכן מ' סאה. **קובץ שיעורים**.

[ולשיטות דסגי במעין כל שהוא לטבילת אדם מן התורה, בלאו הכי אתי שפיר. דאפשר שהשוו חכמים בגזירתם דין טבילת כלים לטבילת אדם. אבל במעין לא גזרו, משום דאף לאדם הוא כשר בכל שהוא.

ואפשר דאף להשיטות דאף מעין לא כשר לטבילת אדם אלא במ' סאה, אתי שפיר. והוא על פי מה שכתב השערי יושר [שער ג פרק כז], דשאני מקוה דבעינן בה מ' סאה, משום דבבבציר

דמשום שאינו נשפך כמים, אינו מכשיר ואינו נטמא.

ותמה **רבי עקיבא איגר**, הרי לעיל [טז ב] מקשינן לרב, מהא דאיתא דהציץ מרצה על טומאת דם. ומשמע, דלמאן דאמר דטומאת משקין דאורייתא, לא קשיא. וכן כתבו **התוספות** שם, דהוי מצי לשנויי, דאזלא כמאן דאמר דטומאת משקין דאורייתא. ומוכח דמשום דאין נשפך כמים, לא קשיא. ובהכרח דלא נאמר טעם זה אלא לענין הכשר.

ויש ליישב, דמה שכתבו הכא דדם קדשים אינו בר קבלת טומאה, אינו אלא לרבי שמעון, דאית ליה דחיבת הקודש לאו דאורייתא. אבל לעיל קאי סוגיין כמאן דאמר דחבת הקודש דאורייתא. ולדידה, דם קדשים מקבל טומאה אף דאין לו דין משקה גמור [לפי שאין נשפך כמים]. דמהני חיבת הקודש לאשוויי משקה, למאן דאמר דיש למשקין טומאה מן התורה. **קהלות יעקב**.

5. מים שאובים שבמקוה פסולים לטבילה מן התורה לפי רוב הראשונים. אלא שיש המביאים ראיה מכאן שמקוה שאוב אינו פסול אלא מדרבנן. שאם פסולו דאורייתא, לא היה צריך

משקה הזב, כגון רוקו ומי רגליו, שמטמאין כלים מדאורייתא], שפיר חילק רבי יהודה בין כלי שנטמא במשקין לבין כלי שנטמא בשרץ.

שאם נטמא במשקין, שאין טומאתו אלא דרבנן, הקלו חכמים בגזירתם, ואמרו, שאם נטמא גבם לא נטמא תוכם. משום שלא רצו להשוות לגמרי את טומאתם לטומאה דאורייתא, ולכן עשו היכר זה כדי שידעו אנשים שאין טומאה זאת אלא מדרבנן. כדי שלא יטעו לומר שהם טמאים מדאורייתא, וישרפו תרומה וקדשים שנגעו בהם.

אלא, **אי פלקא דעתך דקסבר רבי יהודה "טומאת משקין לטמא כלים דאורייתא" — מה לי אם נטמא מחמת משקין ומה לי אם נטמא מחמת שרץ, והא תרוייהו דאורייתא נינהו, ואין זה משנה אם נטמא תוכו או גבו.**

אמר רב יהודה אמר שמואל: חזר בו רבי יהודה ממה שאמר שספק טומאת משקין לטמא כלים ספיקו טמא. אלא לאו דאורייתא היא וספיקו לקולא.

רבינא אמר: לעולם לא הדר בו רבי יהודה.

מספק. משום דספק טומאה דאורייתא הוא. וברשות היחיד ספיקו טמא.

ומקשינן: למימרא דסבר רבי יהודה, טומאת משקין לטמא טומאת כלים היא דאורייתא?

והא ליכא למימר הכי.

דהתנן: כל הכלים שיש להם אחורים ותוך [שהם ראויים לשימוש גם בתוכם וגם באחוריהם], כגון הכרים והכסתות והשקין והמרצופין [שקי עור], אם נגעה טומאה בתוך הכלי ונטמא תוכו — נטמא אף גבו.

אבל אם נטמא גבו (7) — לא נטמא תוכו בכך. (8)

ואמר רבי יהודה: במה דברים אמורים [שלא נטמא תוכו], היכא שנטמאו הכלים מחמת משקין טמאים.

אבל אם נטמאו מחמת שרץ — אם נטמא תוכו, נטמא אף גבו. ואם נטמא גבו, נטמא אף תוכו.

ומסקינן לקושיין: הניחא אי טומאת משקין לטמא כלים אינה אלא דרבנן [גזירה משום

מהכי ליכא במים כח טהרה לאדם. אבל במעין איכא כח טהרה אף בכל שהוא. אלא דלמעשה הטבילה דאדם, בעינן מ' סאה].

ועיין בחברותא למסכת מקואות פרק א'.

7. ואף גבו אינו נטמא. שנתנו בו חכמים לטומאת משקין דין טומאת כלי חרס, שאינו מיטמא אלא מתוכו. רבינו דוד.

ויעוין בכסף משנה בפרק כח מכלים הלכה ב, שכתב בפירושו השני, דכן איתא ליה לראב"ד שם. אבל הרמב"ם סבר דגבו מיהא נטמא.

ויעוין במשנה למלך שם פרק א הלכה יג, דלא יתכן לומר כן. אלא פשיטא דלכולי עלמא גבם נטמא.

8. עוד גירסה הובאה כאן בראשונים: נטמא תוכו לא נטמא גבו. נטמא גבו לא נטמא תוכו!

ודין חדש הוא בשקין ומרצופין, שכל צד יש לו תשמיש בפני עצמו. ואף הפנים חשוב כגב כלפי הצד החיצוני. שכשהחוץ משחיר הופכים אותו כלפי פנים. מיהו דחו פירוש זה. דהא קתני "כל הכלים שיש להם אחוריים ותוך". משמע

ומסקינן: **אלא, מחזורתא כדשנין מעיקרא,** שחזר בו רבי יהודה מהא דאמר לעיל, "ספק טומאת משקין — לכל טמא" [בין לטמא אוכלין ובין לטמא כלים]. אלא הם טהורים מספק. כיון שאין טומאתם אלא מדרבנן. וספיקא דרבנן לקולא.

איבעיא להו: ממה חזר בו רבי יהודה?

האם רק ממה שאמר שמשקין מטמאין כלים מדאורייתא, הוא דהדר ביה, וחזר להורות שאינם מטמאים כלים אלא מדרבנן.

אבל בטומאת משקין לטמא אוכלין סבר, דמדאורייתא היא. וברבי יוסי ורבי שמעון סבירא ליה. דאמרו בברייתא דלעיל: ספק משקין לטמא אוכלין — טמאין. לטמא כלים — טהורין!

או דלמא, לגמרי דרר ביה. ואית ליה ברבי מאיר, דאין משקין מטמאים אחרים מן התורה כלל, ואף לא אוכלין.

אמר רב נחמן בר יצחק: תא שמע: פרה ששתתה מי חטאת [מים שנתערבו באפר פרה לצורך הזאה על טמא מת], ושחטה בעודם במעיה, **בשרה טמא** לאחר שנשחטה. לפי שמי חטאת מטמאים כאב הטומאה.

[אבל קודם שחיתתה אין הפרה נטמאת בהם, לפי שאין בעלי חיים מקבלים טומאה].

אלא, הא דאמר "נטמא גבו לא נטמא תוכו", איירי בכלי שנטמא **במשקין הבאים** מחמת ידים. שאין טומאת ידים אלא משום גזירה. וגזרו בהם שייטמאו הידים את המשקין לעשותם תחלה [ראשונים לטומאה]. והקלו בטומאה זו, שאם טמאו את הכלי מגבו, לא נטמא תוכו. כדי שיהיה היכר שאין טומאה זו מן התורה, ואין לשרוף עליה תרומה וקדשים.

והא דהחמיר רבי יהודה בספק הכלים שנטמאו במשקין, איירי במשקין הבאים מחמת שרץ, שהם מטמאים את הכלים מדאורייתא.

ודחינן: **אי הכי, אדתני רבי יהודה "במה דברים אמורים, בכלים שנטמאו מחמת משקין.** אבל בכלים שנטמאו מחמת שרץ, נטמא גבם נטמא תוכם" — ליפלוג וליתני בדידה. שיחלק בכלים שנטמאו מחמת משקין עצמם.

ולימא הכי: **במה דברים אמורים, בכלים שנטמאו במשקין הבאין מחמת ידים.** שכיון שאין טומאתם אלא מדרבנן, עשו בהם היכר, והקלו שאם נטמא גבם לא נטמא תוכם. **אבל אם נטמא הכלי במשקין הבאים מחמת שרץ,** שטומאתן מדאורייתא, אם **נטמא תוכו נטמא אף גבו.** ואם **נטמא גבו נטמא אף תוכו.**

ומדלא חילק רבי יהודה הכי, שמע מינה, אף משקין הבאין מחמת שרץ אינם מטמאים את הכלים מן התורה.